

Asia C-402/23

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

28.6.2023

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Audiencia Nacional (Espanja)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

22.6.2023

Luovutettavaksi pyydetty:

Dimas

[– –]

[– –] [Ennakkoratkaisupyynnön esittänyttä tuomioistuinta ja menettelyä koskevia tietoja]

VÄLIPÄÄTÖS (ENNAKKORATKAISUPYYNTÖ)

[– –] [Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen kokoonpano]

Madridin kaupungissa 22 päivänä kesäkuuta 2023

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (jäljempänä SEU) 19 artiklan 3 kohdan b alakohdan, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä SEUT) 267 artiklan ja tuomioistuimen toimivallasta annetun lain (Ley Orgánica del Poder Judicial, jäljempänä LOPJ) 4 bis §:n perusteella on tarpeen, että Euroopan unionin tuomioistuin tulkitsee SEUT 18 artiklan 1 kohtaa ja SEUT 21 artiklan 1 kohtaa ja täsmentää 6.9.2016 antamassaan tuomiossa (suuri jaosto) Petruhhin vahvistettua oikeuskäytäntöä, jota Audiencia Nacional (valtakunnallinen ylioikeus) soveltaa tässä menettelyssä kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa Marokon kuningaskunta on pyytänyt Marokon ja Alankomaiden kaksoiskansalaisen luovuttamista ja jossa Alankomaiden viranomaiset ovat vastanneet niille toimitettuun Marokon kuningaskunnan esittämään luovuttamispyyntöön.

TOSISEIKAT

- 1 Dimas, joka on syntynyt [– –] Marokossa NUM000 /1973, joka on Eloy'n ja Pilarin poika ja Marokon kansalainen ja jonka henkilötodistus nro NUM001 on voimassa 2.3.2031 saakka ja joka on myös Alankomaiden kansalainen ja jonka Alankomaiden passin numero on NUM002, otettiin kiinni 7.8.2022 Tossa del Marissa, Gironan maakunnassa, Nadorin alioikeudessa (Marokko) toimivan kuninkaan syyttäjän annettua 24.5.2016 Dimasista kansainvälisen pidätysmääräyksen asiassa, jossa tutkittiin tämän osallistumista huumausaineiden kauppaan.
- 2 Dimas ei asu Espanjassa ja vaan oli siellä käymässä.
- 3 Dimas noudettiin Juzgado Central de Instrucción 5:een (valtakunnallinen tutkintatuomioistuin nro 5), joka aloitti rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan menettelyn ja päätti 8.8.2022 antamallaan päätöksellä tämän määräämisestä tutkintavankeuteen.
- 4 Nadorin alioikeudessa toimivan kuninkaan syyttäjän 22.8.2022 esittämä luovuttamispyyntö saapui 6.9.2022 Espanjan ulkoasioista, Euroopan unionista ja yhteistyöstä vastaavaan ministeriöön, ja 4.10.2022 kokoontunut valtioneuvosto päätti luovuttamismenettelyn jatkamisesta tuomioistuimessa.
- 5 Luovuttamispyynnön tarkoituksena on Dimasin luovuttaminen syytetoimenpiteiden toteuttamista varten, sillä tämän epäillään syyllistyneen huumausaineiden kauppaan 11.5.2016, jolloin Nadorin satamaan saapui Almería-niminen alus, joka kuljetti FELICITE OUJDA TRANS -yhtiön kuorma-autoa, jonka rekisterinumero on NUM003 ja johon oli kätkeyty kolme mustaa matkalaukkuja, jotka sisälsivät 20 pussia ja niiden sisällä 100 000 tablettia ekstaasia (MDMA). Kuorma-auton kuljettaja sekä toinen hänen seurassaan satamassa ollut henkilö otettiin kiinni, ja kumpikin ilmoitti, että ekstaasitabletit oli kuljetettu Brysselistä ja että Dimas oli vienyt ne autollaan Rotterdamista Brysseliin, mistä ne olivat päätyneet Marokkoon.
- 6 Koska luovutettavaksi pyydetty on Alankomaiden kansalainen, tämä tuomioistuin otti EUROJUSTin välityksellä yhteyttä Alankomaiden oikeusviranomaisiin ilmoittaakseen niille, että Marokko oli esittänyt sen kansalaisesta luovuttamispyynnön, ja tiedustellakseen, haluavatko ne antaa pidätys- ja luovutusmääräyksen.
- 7 Alankomaiden oikeusviranomaisten vastaus saapui 8.12.2022 EUROJUSTin kautta lähetetyllä sähköpostilla, ja siinä ilmoitettiin, että Alankomaiden oikeusviranomaiset eivät aio antaa pidätys- ja luovutusmääräystä Marokon luovuttamispyynnössä tarkoitetuista teoista, mutta lisättiin, että jos Dimas olisi otettu kiinni Alankomaissa, häntä ei luovutettaisi Marokkoon, koska hän on Alankomaiden kansalainen.

- 8 Dimas vastustaa luovuttamistaan Marokkoon ja vetoaa muun muassa siihen, että hän on Euroopan unionin kansalainen ja että Alankomaiden viranomaiset eivät luovuttaisi häntä Marokkoon, sekä siihen, että hänen perusoikeuksiaan todennäköisesti loukattaisiin, sillä väitteensä mukaan häntä tultaisiin kiduttamaan ja hänet voitaisiin jopa tappaa, koska hän on julkisesti vastustanut Marokon politiikkaa ja Marokon kuningasta osallistuessaan Asamblea Nacional del Rifin (N.A.R.), jonka kotipaikka on Oslo (Norja), Euroopassa järjestämiin Marokon hallinnon vastaisiin mielenosoituksiin, ja tästä toiminnasta hän on julkisesti ilmoittanut Facebook-sivullaan.
- 9 Luovuttamismenettely on vireillä tässä tuomioistuimessa, jonka on vastattava luovutettavaksi pyydetyn väitteisiin, minkä vuoksi asiassa katsotaan tarpeelliseksi esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntö.
- 10 Dimas on ollut vapaana 31.5.2023 lähtien.
- 11 Luovuttamismenettely [– –] on edelleen vireillä tässä tuomioistuimessa.

OIKEUDELLISET PERUSTEET

1 Asiassa sovellettava lainsäädäntö

Espanjan oikeus

Espanjan perustuslain 13 §:n 3 momentti: Rikoksen johdosta tapahtuvaan luovuttamiseen voidaan suostua ainoastaan valtiosopimuksen tai lain mukaisesti vastavuoroisuusperiaatetta noudattaen. Luovuttaminen ei koske poliittisia rikoksia, eikä sellaisina pidetä terroritekoja.

Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta 21.3.1985 annetun lain (Ley de Extradición Pasiva) 3 §: 1. Espanjan kansalaisia ei luovuteta rikoksen johdosta eikä ulkomaalaisia luovuteta sellaisten rikosten johdosta, jotka kuuluvat espanjalaisten tuomioistuinten toimivaltaan kansallisen oikeusjärjestyksen mukaisesti. Luovuttamisen osalta toimivaltainen tuomioistuin määrittää kansalaisuuden sen ajankohdan mukaan, jona luovuttamista koskeva päätös tehdään, Espanjan oikeusjärjestyksen säännösten mukaisesti, edellyttäen ettei kansalaisuutta ole hankittu vilpillisessä tarkoituksessa tehdä luovuttamisesta mahdotonta.

2. Jos rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta kieltäydytään edellisessä momentissa tarkoitetulla perusteella ja jos valtio, jossa teko on tehty, sitä pyytää, Espanjan hallituksen on ilmoitettava esitetyn pyynnön perusteena olevasta teosta syyttäjälaitokselle, jotta se voi tarvittaessa toteuttaa syytetoimenpiteitä luovutettavaksi pyydettyä vastaan. Jos syytetoimenpiteitä päätetään toteuttaa, pyynnön esittänyttä valtiota on pyydetävä toimittamaan asiassa toteutetut toimet

tai niitä koskevat jäljennökset rikosoikeudellisen menettelyn jatkamiseksi Espanjassa.

3. Kun rikos on tehty pyynnön esittäneen valtion alueen ulkopuolella, luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos Espanjan lain mukaan ei voida nostaa syytettä samanlaatuisesta rikoksesta, silloin kun rikos on tehty Espanjan ulkopuolella.

Rabatissa 24.6.2009 Espanjan kuningaskunnan ja Marokon kuningaskunnan välillä tehdyn rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan sopimuksen 1 artikla:

Osapuolet sitoutuvat tämän sopimuksen määräysten ja ehtojen mukaisesti luovuttamaan toisilleen alueellaan tavatut henkilöt, joita epäillään rikoksesta tai joita etsitään toisen valtion oikeusviranomaisten antaman vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten, rikoksen perusteella.

3 artikla: Espanjan kuningaskunnan ja Marokon kuningaskunnan välillä tehdyn rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan sopimuksen osapuolet eivät luovuta omia kansalaisiaan

1. Kumpikaan valtio ei luovuta omia kansalaisiaan.
2. Kansalaisuus määritetään sen ajankohdan mukaan, jona rikos, jonka perusteella luovuttamista pyydetään, on tehty.
3. Pynnön vastaanottanut osapuoli sitoutuu kuitenkin toteuttamaan syytetoimenpiteitä, jos se on asiassa toimivaltainen, niitä omia kansalaisiaan vastaan, jotka ovat tehneet toisen valtion alueella rikoksia, jotka ovat kummassakin valtiossa rangaistavia tekoja, jos toinen osapuoli toimittaa sille joko diplomaattista tietä tai suoraan oikeusministeriön keskusviranomaisten välityksellä syytetoimenpiteiden aloittamista koskevan pyynnön, johon on liitetty sen hallussa olevat asiakirjat, selvitysaineisto ja tiedot. Pynnön esittäneelle osapuolelle on ilmoitettava siitä, mihin tulokseen pyyntö on johtanut.

Euroopan unionin oikeus

SEUT 18 artikla: Kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä perussopimusten soveltamisalalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta perussopimusten erityismääräysten soveltamista.

Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toteuttaa sääntelyn tällaisen syrjinnän kieltämiseksi.

SEUT 21 artiklan 1 kohta: Jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella, jollei perussopimuksissa määrätyistä tai niiden soveltamisesta annetuissa säännöksissä säädetyistä rajoituksista ja ehdoista muuta johdu.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 19 artiklan 2 kohta: Ketään ei saa palauttaa, karkottaa tai luovuttaa sellaiseen maahan, jossa häntä vakavasti uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai halventava rangaistus tai kohtelu.

2 *Perustelut ennakkoratkaisupyynnön esittämiselle*

2.1 *Tämän tuomioistuimen tiedossa on 6.9.2016 annettu suuren jaoston tuomio, ja se on sitä asiaan soveltaessaan antanut Alankomaiden viranomaisille tiedoksi Marokon kuningaskunnan omasta kansalaisestaan esittämän luovuttamispyynnön. On selvää, että tässä oikeudenkäynnissä kyseessä olevalla asialla ja unionin tuomioistuimen mainitussa tuomiossa tarkastelemalla asialla on useita liittymäkohtia toisiinsa. Euroopan unionin ja luovuttamispyynnön esittäneen valtion (Marokon kuningaskunnan) välillä ei ole rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaa sopimusta, joten luovuttamista koskevat säännöt kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan. Unionin tuomioistuin toteaa kuitenkin 6.9.2016 antamassaan tuomiossa, että ”on kuitenkin muistutettava siitä, että SEUT 18 artiklassa tarkoitetun perussopimusten soveltamisalan arvioimiseksi kyseistä artiklaa on luettava yhdessä EUT-sopimuksen unionin kansalaisuutta koskevien määräysten kanssa. Kyseiseen soveltamisalaan kuuluvia tilanteita ovat siten erityisesti ne, jotka koskevat SEUT 21 artiklassa myönnetyn vapauden liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella käyttämistä –”.*

2.2 *Tuomion 32 kohdassa täsmennetään seuraavaa: ”Pääasiassa kysymyksessä olevien kaltaisissa kansallisissa luovutussäännöissä säädetään kuitenkin erilaisesta kohtelusta sen mukaan, onko kyseessä oleva henkilö kyseisen valtion vai toisen jäsenvaltion kansalainen, minkä seurauksena Petruhhinin kaltaisille toisten jäsenvaltioiden kansalaisille ei anneta luovuttamista vastaan sitä suojaa, jota kyseisen jäsenvaltion omat kansalaiset saavat. Näin ollen sellaiset säännöt voivat vaikuttaa toisten jäsenvaltion kansalaisten vapauteen liikkua unionissa.”*

2.3 *Suuren jaoston 6.9.2016 antamassa tuomiossa tarkastellaan rankaisemattomuuden riskiä ja todetaan seuraavaa: ”39. Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 56 kohdassa, luovuttaminen on menettely, jolla pyritään torjumaan sellaisen henkilön jääminen rankaisematta, joka on muualla kuin sillä alueella, jossa hänen väitetään tehneen rikoksen. Kuten useat kansalliset hallitukset ovat korostaneet unionin tuomioistuimessa esittämissään huomautuksissa, on niin, että vaikka periaatteen ’aut dedere, aut judicare’ (luovuttaa tai nostaa syyte) valossa valtion omien kansalaisten luovuttamatta jättäminen tasapainottuu yleensä pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion mahdollisuudella asettaa sen omat kansalaiset syytteeseen sen oman alueen ulkopuolella tehdyistä vakavista rikoksista, tällä jäsenvaltiolla ei yleensä ole toimivaltaa tuomita sellaisista teoista silloin, kun oletetun rikoksen tekijä tai uhri eivät ole kyseisen jäsenvaltion kansalaisia. Luovuttamisella voidaan siten estää se, että valtion alueella rikoksen tehneiden ja sieltä paenneiden henkilöiden tekemät rikokset jäävät rankaisematta.”*

2.5 ”47. Kun unionin oikeudessa ei ole sääntöjä, jotka koskevat luovutuksia jäsenvaltioiden ja kolmannen valtion välillä, on tärkeää, että kaikkia rikosoikeuden alalla unionin oikeuden nojalla olemassa olevia yhteistyön ja keskinäisen avunannon mekanismeja sovelletaan unionin kansalaisten suojelemiseksi sellaisilta toimenpiteiltä, joilla heiltä voidaan viedä SEUT 21 artiklassa määrätty oikeudet vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun, siten, että samalla torjutaan rikoksien rankaisematta jäämistä.”

2.6 ”48. Näin ollen pääasian kaltaisessa asiassa on tärkeää antaa etusija tietojenvaihdolle sen jäsenvaltion kanssa, jonka kansalainen asianomainen henkilö on, jotta kyseisen jäsenvaltion viranomaisille – sikäli kuin ne ovat kansallisen oikeutensa perusteella toimivaltaisia asettamaan kyseisen henkilön syytteeseen valtion alueen ulkopuolella tehdyistä teoista – annetaan mahdollisuus antaa eurooppalainen pidätysmääräys syytetoimia varten. Puite[päätöksen] 2002/584 1 artiklan 1 ja 2 kohdassa ei nimittäin suljeta pois sitä, että jäsenvaltion, jonka kansalainen rikoksen tekijäksi epäilty henkilö on, on mahdollista antaa sellaisessa tapauksessa eurooppalainen pidätysmääräys kyseisen henkilön luovuttamiseksi syytetoimenpiteitä varten.”

2.7 Kaikki mainitut 6.9.2016 annetun suuren jaoston tuomion kohdat ovat sovellettavissa tässä luovuttamismenettelyssä kyseessä olevaan tapaukseen. Tämä tuomioistuin katsoo kuitenkin, että tässä tapauksessa erottava tekijä, jota ei ole käsitelty mainitussa tuomiossa, liittyy Alankomaiden viranomaisten vastaukseen, jonka ne antoivat saatuaan tiedoksi Marokon kuningaskunnan esittämän luovuttamispyynnön. Alankomaiden viranomaiset ilmoittivat tuomioistuimelle, että ne eivät aio antaa Dimasista pidätys- ja luovutusmääräystä luovuttamispyynnössä mainituista teoista, mutta ne ilmoittivat myös, että jos luovutettavaksi pyydetty olisi otettu kiinni Alankomaissa, häntä ei luovutettaisi rikoksen johdosta Marokkoon, koska hän on Alankomaiden kansalainen.

2.8 Kyseessä on siten tilanne, jossa kolmannen valtion, joka ei ole Euroopan unionin jäsen, luovutettavaksi pyytämää henkilöä suojataan omassa maassaan kyseisen kolmannen valtion luovuttamispyyntöjä vastaan samalla tavoin kuin Espanjan kansalaisia suojataan Espanjassa kyseisen kolmannen valtion luovuttamispyyntöjä vastaan. Espanjan kansallisen oikeuden mukaan tämä Espanjan kansalaisten luovuttamista koskeva kielto ei kuitenkaan koske Alankomaiden kansalaisia Espanjassa.

2.9 Espanjan perustuslaissa ei ole nimenomaista säännöstä, jossa kiellettäisiin luovuttamasta Espanjan kansalaisia rikoksen johdosta toiseen valtioon. Tämä kielto sisältyy kuitenkin Marokon kuningaskunnan kanssa allekirjoitettuun rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaan kahdenväliseen sopimukseen, jonka 3 artiklassa määrätään, että kumpikaan valtio ei luovuta omia kansalaisiaan toiselle osapuolelle. Tällaisessa tapauksessa pyynnön vastaanottanut valtio sitoutuu kuitenkin toteuttamaan syytetoimenpiteitä, jos se on asiassa toimivaltainen, niitä omia kansalaisiaan vastaan, jotka ovat tehneet toisen valtion alueella rikoksia, jotka ovat kummassakin valtiossa rangaistavia tekoja.

2.10 Luovutettavaksi pyydetty ei ole Espanjan kansalainen eikä asu Espanjassa, eikä luovuttamispyyntö sisällä tietoja, joiden perusteella voitaisiin päätellä, että espanjalaisilla tuomioistuimilla olisi toimivalta käsitellä huumausaineiden kauppaa koskevaa rikosta, jonka tekopaikan osalta ei mainita mitään paikkaa Espanjan alueella, vaan sen toteuttaminen alkoi Rotterdamissa, jatkui Brysselissä ja päättyi Nadorissa, jonne MDMA-tabletit päätyivät.

2.11 Tämä tuomioistuin pohtii, onko Alankomaissa voimassa olevaa sen oman kansalaisen Marokkoon luovuttamista koskevaa kieltoa, joka on samanlainen kuin kiello luovuttaa Espanjan kansalaisia Marokkoon, sovellettava Espanjassa Alankomaiden kansalaiseen, joka on Espanjassa käytettyään *SEUT 21 artiklassa* vahvistettua oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen osana *SEUT 18 artiklassa* tarkoitetun oikeuden olla tulematta syrjityksi kansalaisuuden perusteella sisältöä, vaikka tällainen ratkaisu merkitsee rikoksen perusteella tapahtuvaa luovuttamista koskevaan kahdenväliseen sopimukseen perustuvien velvoitteiden noudattamatta jättämistä ja voi johtaa siihen, että luovuttamispyynnön perusteena oleva rikos jää rankaisematta.

Esitetyillä perusteilla

ASIASSA ON PÄÄTETTY

lykätä tämän rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan menettelyn käsittelyä siihen asti, kunnes asiassa on annettu ennakkoratkaisu, ja

esittää Euroopan unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

1^a Onko SEUT 18 artiklaa ja SEUT 21 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että unionin jäsenvaltion ja kolmannen valtion välillä allekirjoitettuun rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaan kahdenväliseen sopimukseen sisältyvä omien kansalaisten luovuttamista koskeva kiello on ulotettava koskemaan sellaisten muiden unionin jäsenvaltioiden kansalaisia, jotka eivät luovuta henkilöitä kolmannen valtion pyynnöstä näiden kansalaisuuden perusteella, kun nämä henkilöt ovat pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion alueella käytettyään oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen?

2^a Jos unionin jäsenvaltio, jonka kansalainen luovutettavaksi pyydetty on, kieltäytyy antamasta pidätys- ja luovutusmääräystä syytetoimenpiteiden toteuttamiseksi teoista, joiden johdosta luovuttamista pyydetään, koska siinä tapauksessa, että henkilö olisi otettu kiinni kyseisessä valtiossa, tätä ei olisi luovutettu kansalaisuutensa perusteella, sitooko tämän jäsenvaltion oman kansalaisensa osalta tekemä ratkaisu, kun tämä on pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion alueella käytettyään oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, kyseistä pyynnön vastaanottanutta jäsenvaltiota kolmannen valtion pyytäessä luovuttamista?

[– –]

Tämä välipäätös annetaan, toimitetaan ja allekirjoitetaan. [prosessuaalisia muutoseikkoja]

TYÖASIAKIRJA